

«La majoria de constitucions no són tan rígides com l'espanyola, que està pensada per no ser reformada»

ENTREVISTA. Marcel Mateu Vilaseca És, des del 2008, professor a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i del 1994 fins al 2007 va ser professor de Dret Constitucional a la Universitat Autònoma de Barcelona. També ha estat professor de Dret Constitucional a l'Escola de Policia de Mollet, actual Institut de Seguretat Pública, des del 1998 al 2008. És a punt de llegir la seva tesi doctoral sobre *L'estatut juràdic de la presidència de la Generalitat, 1980-2015*.

Paral·lelament, com a músic, és especialista en trompa i ha col·laborat amb quasi totes les orquestres del país i va ser un dels impulsors de la Unió Musical del Bages. També ha estat membre de la Crida a la Solidaritat a Manresa, de la junta de Sobirania i Progrés i un dels impulsors de l'ANC.

Com va ser el teu pas per l'Escolania de Montserrat?

-Una etapa positiva de la meua vida, ja que vaig conèixer uns monjos molt oberts i progressistes per a l'època, que alhora, eren molt savis. Considero que hi vaig assolir una bona base de coneixements generals i musicals, i un bon nivell tant en llengua i literatura. Recordo, entre d'altres, el pare Rió, catedràtic de química, que va descobrir la vocació de monjo de gran; el pare Jordi Castanyer, amb qui vaig aprendre llengua i literatura catalanes i que ara és al Miracle, o el pare Josep M. Cardona, ja mort, amb qui teníem una relació diària. Ens posaven en relació amb altres monjos com el pare Estanislau, que era ermità, amb l'arxiver o amb especialistes musicals com el pare Gregori Estrada, que era molt humil i una persona extraordinària. Veure ara per televisió historiadors com Massot i Muntaner, que havia tingut a Montserrat, em fa llegir els seus llibres d'una altra manera. Tan sols érem dotze alumnes per classe, per tant, vam poder aprendre molt. Vam conèixer quatre anys amb una cinquantena de companys que ara fan vides molt diferents, però encara mantinc relació amb alguns, amb les trobades que s'organitzen des de l'Associació d'Antics Escolans de Montserrat, de la qual formo part.

Músic

En la teua etapa de músic, què en destacaries?

-Conec directors, alguns que no mereixen ser-ho, instal·lacions... Als partidaris del teatre els interessa que no reverberi perquè si ho fa no s'entenen les paraules, en canvi els músics demanen un punt de ressonància. Després hi ha el tema d'organització de les orquestres, la del Vallès era un model de cooperativa i la Nacional d'Andorra està molt professionalitzada i assajaven a Sant Cugat, d'on era el director i l'Auditori d'Andorra també és fantàstic. He fet molts quilòmetres i recorregut moltes ciutats i també he conegut molts companys, moltes maneres de treballar...

Per què ho vas deixar?

-Perquè arriba un moment que cansa. Em sentia instrumentista, però músic, no. Tot i que m'ho passava bé, ja no vivia la música plenament. M'hi guanyava bé la vida, però no m'acabava d'omplir. Paral·lelament estudiava Dret i em vaig dedicar a fer el doctorat. Quan vaig decidir deixar-ho estava treballant a la Banda Municipal de Música de Barcelona, que és l'única professional, amb 80 components. És la feina més bona que he tingut a la vida. Hi vaig anar a cobrir una baixa d'una setmana i vaig estar-hi un any i mig. Assagen d'onze a una cada matí de dimarts a divendres, i dissabte a la tarda i diumenge al matí, concert. Dilluns i totes les tardes, festa. El sou era molt alt i fins aquell moment mai no l'havia cobrat: 250.000 pessetes, l'any 1992.

Però, acabo els cursos de doctorat el 1994 i em proposen de fer de professor ajudant a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ho vaig acceptar i vaig començar a fer menys bolos, ja que havia d'assistir a classe. Per ser honest també he de dir que ho vaig anar deixant perquè cada cop em costava més mantenir el nivell professional.

Com és que participessis en les Olimpíades del 1992?

-Ens va tocar anar com una banda més amb el grup immens del Carles Santos i ens vam disfressar amb unes jaquetes i barretines catalanes. Vam participar en la inauguració i en la clausura, tant en els olímpics com en els paralímpics, a més a més de cobrar.

Fotografies de Francesc Rubí

Dret

Per què vas triar la carrera de Dret?

-Una mica per influència del meu pare i del meu germà gran que també havia estudiat Dret a l'Autònoma. En principi, només m'interessava tenir-ne unes nocions, com hauria de tenir qualsevol ciutadà, per fer front a les injustícies. Després una part em va agradar, concretament les assignatures de Dret Públic. Des del 1994 em vaig especialitzar en Dret Constitucional.

Quina era la teva funció com a professor?

-Quan vaig estar a l'Autònoma explicava uns continguts i sobretot volia desvetllar un interès. A primer curs explicava coses tan bàsiques que penso que qualsevol ciutadà hauria de saber: les funcions elementals d'una Constitució i els drets i deures que tenim com a ciutadans. Estem en una societat organitzada molt perfeccionable perquè la democràcia sempre és un ideal a assolir. És participació i pluralisme, però també intento transmetre passió pels grans conceptes com l'estat de dret, democràtic i social. A la UOC no estic en contacte directe amb els alumnes sinó que coordino altres professors i estic fixant les pautes de quins exercicis faran per treballar aquests coneixements. Quan comencen el curs ja els facilitem dos manuals, pautem uns exercicis i han de fer l'esforç de pensar com més temes millor, amb diferents graus de profunditat i treballant aprenent. Uns pocs alumnes de la UOC que s'ho treballen surten més ben preparats, però són una minoria molt activa.

Escola de Policia

Quina valoració fas de la teva experiència com a professor de Dret Constitucional a l'Escola de Policia?

-Mentre estava com a professor ajudant a l'Autònoma vaig fer classes a l'Escola de Policia. Ara es diu Institut de Seguretat Pública. Vaig fer-hi classes durant tota una dècada a mossos d'esquadra, aspirants a ser-ne, i també a policies locals. Hi vaig anar perquè el que m'explicaven de dret constitucional, sense ser mentida, era molt diferent al que podia explicar jo. Havia tingut professors que havien estat guàrdies civils, que eren d'un espanyolisme molt ranci, i parlaven de la unitat gairebé sagrada d'Espanya i per la gràcia de Déu. Si volíem fer una policia catalana, democràtica i de servei al país calia explicar una altra veritat. Així que em vaig fer un fart de fer-hi hores amb l'elaboració de nous materials més moderns i al servei del país.

Com definiries el teu alumnat?

-Era molt desigual. Hi havia gent amb molta capacitat intel·lectual, independentment que tinguessin una o dues carreres, però majoritàriament detectava que hi havia molt interès. Havia de canviar el xip perquè anava a explicar dret a gent que no en sabia, de manera que havia de fer un esforç molt gran. Qualsevol ciutadà major d'edat hauria de saber la composició del govern, que és diferent del Parlament... i, en molt casos partia de zero. Però, l'interès hi era. L'altre problema, més greu, era el dels valors terribles que mostraven alguns d'aquells alumnes que volien ser

policies.

En quin sentit?

-Segons la Constitució, la policia és un dels garants dels drets fonamentals dels ciutadans. Per tant, havien de saber quins són. El primer, és el dret a la vida, regulat a l'article 15 de la Constitució, no parla de l'avortament, ni del fetus ni de l'eutanàsia i, per tant, és molt complicat interpretar-la. En el segon apartat hi ha la prohibició de la tortura d'una manera claríssima i indiscutible, de manera que els llegia cada any literalment el que diu la Constitució: que en cap cas no es pot torturar ningú. Després els posava un cas concret: Un presumpte terrorista ha posat una bomba al centre de Barcelona i us diu que vol que faci com més mal millor. La bomba explotarà en mitja hora... Els posava pressió. Al cap d'una estona els demanava què farien. Doncs, parlar-hi per veure si el podem convèncer. Al cap de deu minuts ja en sortien uns quants que deien m'arremango i li arrenco les ungles... Vinga bestieses! El més greu és que als primers anys n'hi havia un o dos que pensaven així, però als darrers anys ja eren la meitat dels alumnes que practicarien algun tipus de tortura. És cert que estaven començant i espero que al final de la formació haguessin canviat una mica, però no n'estic segur. Sempre em quedava el dubte de si quan veies als mitjans de comunicació que algun mosso d'esquadra havia torturat algú i ho negués, pensaria: pot ser algun d'aquells que estava disposat a arrencar les ungles? En el fons, cal fer la reflexió que els valors democràtics no són innats, algunes coses s'han d'aprendre i si la teva funció com a professional és defensar els drets fonamentals dels ciutadans, aquests valors s'han d'interioritzar profundament per poder fer una policia catalana i democràtica de veritat.

L'Escola de Policia ha corregut massa en la formació dels seus membres?

-Sense ser rotund, l'Escola de Policia no és el que hauria pogut ser. Teníem l'oportunitat d'assegurar que formàvem bons policies i no s'ha fet. Per a mi, el motiu principal és que al país no hi ha tantes vocacions en tant poc temps. Hem volgut forçar la màquina i hem fet un error molt gran en voler desplegar-nos ràpidament i apartar els guàrdies civils. Aquesta idea em sembla bé, però si fem una convocatòria de 1.500 persones hem d'esperar un cert temps, i més quan moltes d'elles ja es van presentar en anteriors convocatòries i van ser rebutjades per algun motiu. A cada convocatòria es presentaven 10.000 persones, el 90% de les quals ja havien estat rebutjades l'any anterior. Molts no tenien vocació de servei, sinó que el que volien era cobrar més. Cal tenir més paciència i seleccionar millor amb més bons psicotècnics. Un mestre i un policia no es poden crear en dos mesos artificialment, necessiten temps i formació. Pel que fa als mestres i als policies ho hem fet molt malament. També he pogut veure que hi ha molts mestres que no tenen vocació de professor i els fa mandra fer classes.

La llei està al servei de la societat o la societat al servei de les lleis?

-Les dues coses, penso. En una societat democràtica crec que les lleis haurien de ser fetes amb molta més participació dels ciutadans. Lògicament, s'ha de procurar que serveixi a la col·lectivitat. Hi ha un esforç del ciutadà, quan participa a fer la llei, per tal de pensar en l'interès col·lectiu. Cal estar mentalitzat filosòficament per entendre que l'ofici de ciutadà requereix preparació i generositat. Massa sovint reclamem drets, però la participació també és un deure. Cal superar la queixa del bar i passar a fer denúncies si fa falta.

Constitució

Consideres plenament legitimada la Constitució del 1978?

-No, rotundament. Per dos motius molt clars: la major part dels ciutadans de Catalunya i de l'estat espanyol no la van votar o bé perquè no tenien l'edat mínima per fer-ho o perquè van votar que no. La majoria de constitucions no són tan rígides com l'espanyola, que és un sistema pensat per no ser reformat. En els temes fonamentals es necessiten dos terços per poder ser modificada, de manera que un terç pot bloquejar la voluntat dels altres amb el dret a veto. És un dèficit democràtic i de representació. Alguns dels articles són poc democràtics; per exemple, el sistema electoral hi va quedar prefixat.

Què opines del famós article 2?

-Qualsevol que el llegeixi, sense ser jurista, s'adona que hi ha coses rares. Un article que repeteix fins a vuit vegades que "el estado se fundamenta en la patria comun e indivisible...". Quan s'ha de repetir moltes vegades una cosa vol dir que no és creïble. En petit comitè, tant Solé Tura com Miquel Roca, els dos catalans que van participar en l'elaboració de la Constitució, em van explicar que en la ponència constitucional el redactat era molt diferent i es basava en la voluntat dels diferents pobles i nacionalitats de l'estat que s'unien. Teòricament es reunien en secret, però hi van haver filtracions que no van agradar als militars. El president del govern Adolfo Suárez va cridar Roca i Solé Tura en un despatx i els va dir que la seva proposta era inacceptable per als militars. Pobles i nacionalitats es van suprimir. Tot un president va anar amb un paperet als militars que n'hi van donar un altre que parlava de la "indisoluble unidad de la patria común". Tornàvem a la imposició de la "una, grande y libre". Es tracta d'un article incoherent en ell mateix perquè parteix de dues lògiques diferents i sense cap principi democràtic. Uns parlamentaris elegits pel poble queden supeditats a un titella de president de govern que fa de criat dels militars. On és la legitimitat? No estem parlant d'una anècdota sinó que és l'article fonamental en què es basen per dir-nos que no tenim dret a l'autodeterminació. Al meu entendre estem en una democràcia controlada de baixa qualitat.

Les forces armades continuen sent garants d'aquesta unitat, oi?

-Sí, és el famós article 8 de la Constitució. Excepte una paraula, la funció de les forces armades està copiada literalment de la que els encomanava el règim franquista. Com poden tenir la mateixa funció en una dictadura que en un estat democràtic? Xoca. És un dels articles que a més a més ens diuen que no es pot modificar. Obeeix a les pressions dels militars. Aquestes intromissions dels militars en la Constitució la devaluen democràticament, perquè les decisions imposades no van ser fruit de la voluntat popular. La Constitució és obra d'uns parlamentaris escollits en unes eleccions que no van ser plenament democràtiques, amb alguns constituents elegits a dit pel rei (entre una certa pluralitat de professions, però no amb pluralitat ideològica). El Miquel Roca, en alguna de les entrevistes que hi he tingut, m'explicava que quan estaven projectant la Constitució un grup de militars li van demanar una entrevista. Els va rebre i en un sopar els va explicar de manera suau i natural que feien una Constitució semblant a les de França o Alemanya. En acabar, un dels militars de més graduació li va etzibar: "Miguel, casi nos convences, pero si ganamos te tendremos que fusilar". Literalment així. En què estava pensant, en un cop d'estat? L'endemà li va tocar anar al Congrés per redactar la Constitució. Com podien ser lliures en la redacció si rebien pressions d'aquesta mena? Potser la voluntat popular que havies de respectar l'edulcoraves molt en aquestes condicions, oi? Per tant, entenc que, amb aquestes intromissions no democràtiques, la Constitució no va ser legítima.

L'ANC i la independència

Com valores el treball de l'ANC?

-Com a molt positiu. Em sento una mica violent amb aquesta afirmació perquè vaig ser un dels que la va impulsar des de Barcelona. Com saps, l'ANC la va començar un grup de quatre persones amb una actuació clandestina que ben aviat van ser 200, que va ser quan m'hi vaig incorporar, a través de Miquel Strubell, a qui ja coneixia. Treballàvem amb uns codis per tal que no ens poguessin controlar els cossos d'intel·ligència de l'estat. Penso que va ser una manera molt interessant d'actuar. El projecte va ser unitari des d'un primer moment, amb un únic objectiu: la independència. Es diu Assemblea Nacional Catalana perquè abraça tota la nació catalana, amb graus de desenvolupament de la consciència nacional diferents. Vaig estar al primer consell permanent, on érem 100 persones, que vam preparar l'extensió territorial a Catalunya en llocs diferents, gairebé un any abans de presentar-nos públicament, al Palau Firal de Barcelona, l'any 2010. De Manresa érem dos: el Josep Emili Puig i jo. Vam fer presentacions a Manresa i comarca. A Manresa, l'ANC reuneix una quarantena de persones cada setmana i

hem aconseguit la transversalitat que fins ara cap altra moviment havia assolit. Així, hem pogut fer molta feina. Ara som 45.000 militants i una munió de simpatitzants que col·laboren en diverses tasques.

Catalunya pot ser independent a partir del 27 de setembre?

-No. Però si surt una majoria d'independentistes crec que hi ha prou base per legitimar un procés que ens porti a la independència.

Poden considerar-se plebiscitàries aquestes eleccions?

-Si els partits que treuen majoria en aquestes eleccions, un cop s'ha fet el recompte, ho consideren, sí. I no només plebiscitàries sinó també constituents. De la mateixa manera que la Ley para la Reforma Política, última llei *fundamental* del franquisme, no deia enlloc que és pogués fer una Constitució. Les Corts que es van convocar formalment no eren constituents, però *de facto* ho van ser. Ara passa el mateix i només depèn del que vulguin fer la majoria dels diputats que hi hagi al Parlament de Catalunya.

Quina és la importància d'una possible Declaració Unilateral d'Independència per part del Parlament?

-Una primera declaració solemne té la importància de deixar clar davant dels ciutadans de Catalunya que ha sortit una majoria, que pot ser de diferents partits, i una voluntat majoritària del poble de Catalunya, en el sentit que es vol anar cap a un procés d'independència. És un missatge intern d'anar per fer allò que la majoria del poble català vol que fem. També és enviar un missatge cap a aquells que ja són estat internacionalment per fer-los saber que nosaltres iniciem un procés que pot durar uns mesos o un parell d'anys, en què volem acabar sent el mateix que ells. És l'anunci a l'interior i a l'exterior d'un procés que comença.

Però tindria reconeixement internacional?

-És que potser d'entrada no cal que en tingui. Una cosa és dir: comencem un procés que ens portarà a..., però lògicament només ens han de reconèixer quan ja siguem independents. Per ser estat no cal que ens reconeguin, però per ser un estat que s'interrelacioni amb normalitat, sí.

El perfil

Marcel Mateu Vilaseca neix a Manresa el 2 de maig de 1969. El seu pare, Joan, procedia de Juncosa de les Garrigues i va exercir de mestre. La mare Teresa, infermera, procedeix de Sallent. Té una germana, l'Assumpta, que viu a Sant Pol de Mar, i un altre germà, el Joan, a Puig-reig. Seguint la trajectòria del pare, va començar a estudiar al col·legi Paidós, a l'escola pública de Sallent, al col·legi Sant Ignasi de Manresa i al col·legi Bages, on va fer des de segon fins a quart d'EGB. A partir de cinquè i fins a vuitè, és a dir dels deu als catorze anys, passa a l'internat de l'Escolania de Montserrat, on comença la formació musical, bàsicament amb dos instruments: el piano i la trompa, que estudia per indicació del pare Irineu Segarra. Passa a l'institut Lluís de Peguera com a alumne diürn i després nocturn, que coincideix amb la seva estada com a alumne al Conservatori de Manresa i després a Barcelona. "En aquella etapa, per influència del meu pare, es va aconseguir l'estudi de la trompa al Conservatori de Manresa, que aleshores dirigia Edmon Colomer". Acaba el grau professional als dinou anys i ja s'incorpora a l'Orquestra Ciutat de Barcelona, perquè en fer una ampliació de la plantilla necessitaven un trompa, quan l'obra ho requeria. Del 1988 al 2004 es dedica professionalment a la música i col·labora amb totes les orquestres del país, especialment amb la Simfònica del Vallès, la de l'Empordà, la Nacional d'Andorra, amb la qual farà l'últim concert l'any 2004... També participa en les orquestres de cambra de Granollers, del Maresme, sota la direcció de Jordi Colomer, del Garraf... I també en concerts de música de cambra en forma de quintet de vent o de metall i octet de vent: "Voltava, veia festivals, parlava amb els organitzadors, organitzava cicles i mantenien una relació d'amistat amb els companys".

Des del 1987 estudia la carrera de Dret fins a llicenciar-se el 1992. El 1994 acaba els estudis de Doctorat, de manera que s'incorpora com a professor ajudant a la Universitat Autònoma de Barcelona.(1994-2007). Exerceix de professor, alhora que participa en alguns bolos musicals fins al 2003, en què es casa amb Natàlia Barés, amb qui tenen tres fills: Muguet, Lluna i Pau. El 2008 entra a la UOC com a professor i consultor telemàtic dins la universitat virtual. Actualment fa més gestió que docència. Havia fet la seva tesina sobre la figura jurídica del president de la Generalitat de Catalunya des del 1932 al 1939 i ara és a punt de llegir la tesi doctoral sobre la figura jurídica de la presidència de la Generalitat (1980-2015), "que espero que sigui el final de la Generalitat estatutària". Del 1998 al 2008 també va ser professor de Dret Constitucional a l'Escola de Policia de Mollet del Vallès, actualment Institut de Seguretat Pública, on feia classes a aspirants a Mossos d'Esquadra i Polícies Locals.

Ha format part de diversos equips d'investigació i ha participat en la redacció d'alguns capítols de llibres, com ara *Dret Públic de Catalunya*, on ha fet una síntesi sistemàtica de la legislació i la jurisprudència que afecta Catalunya. Ha estudiat la Constitució del 1978 en relació amb les noves tecnologies i ha col·laborat en la *Revista Jurídica de Catalunya* i en la *Revista d'Estudis Autònoms*. La inquietud per transmetre la docència d'una altra manera el va portar l'any 2002 a la creació d'una pàgina web sobre les institucions polítiques de Catalunya i un DVD que recollia un resum dels continguts de la web. Va ser també un dels impulsors de la Unió Musical del Bages, que després va donar lloc a la creació de la Big Band i la Cobla Ciutat de Manresa, amb Xavier Planes entre els capdavanters. Es va començar a foguejar en entitats des dels setze anys, en què es va integrar a la Crida a la Solidaritat a Manresa i en la Campanya en contra del Referèndum de l'OTAN. Actualment és membre de la junta de Sobirania i Progrés i del Col·lectiu Praga.